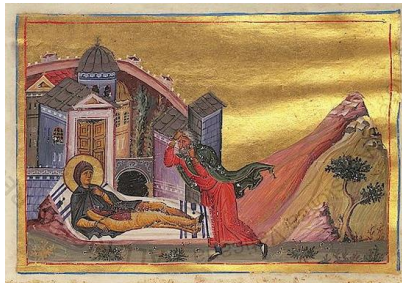

- A. Laiou, *Gender, Society and Economic Life in Byzantium*, Aldershot, Variorum 1992.
 A. Laiou, *Women, Family, and Society in Byzantium*, Ashgate, Variorum 2011.
 A. McClanan, *Representations of Early Byzantine Empresses. Image and Empire*, New York 2002.
 E. Μαργάρου, *Τίτλοι και επαγγελματικά ονόματα γυναικών στο Βυζάντιο: συμβολή στη μελέτη για τη θέση της γυναίκας στη βυζαντινή κοινωνία*, Θεσσαλονίκη 2000.
 Ch. Messis, *Les eunuques à Byzance, entre réalité et imaginaire* (Dossiers Byzantins 14), Paris 2014.
 B. Neil – L. Garland (εκδ.), *Questions of Gender in Byzantine Society*, Farnham 2013.
 K. Νικολάου, *Η γυναίκα στη μέση βυζαντινή εποχή: κοινωνικά πρότυπα και καθημερινός βίος στα αγιολογικά κείμενα*, Αθήνα 2005.
 M. Παναγιωτίδη-Κεσίσσογλου (εκδ.), *Η γυναίκα στο Βυζάντιο. Λατρεία και τέχνη*, Αθήνα 2012.
 J. Perreault (εκδ.), *Les femmes et le monachisme byzantin. Actes du Symposium d'Athènes*, Αθήνα 1988.
 K. M. Ringrose, *The perfect servant: Eunuchs and the social construction of Gender in Byzantium*, Chicago 2004.
 M. E. Stewart, «The Soldier's Life: Early Byzantine Masculinity and the Manliness of War», *Βυζαντινά Σύμμεικτα* 26 (2016) 11-44.
 A.-M. Talbot, *Women and Religious Life in Byzantium*, Aldershot 2001.
 S. Tougher, *The Eunuch in Byzantine History and Society*, Abingdon – New York 2008.
 C. Walker Bynum, *Holy Feast and Holy Fast, The Religious Significance of Food to Medieval Women*, Berkeley, Los Angeles, London 1987.

Εικόνες

- Εξώφυλλο** Ο ευνούχος Λέων, πατρίκιος, πραιπόσιτος και σακελλάριος, προσφέρει τη βίβλο του στη Θεοτόκο. Κωνσταντινούπολη, περ. 940. Vat. Reg. gr. 1, fol. 2v.
Οπισθόφυλλο Η αγία Ευφροσύνη ντυμένη με ανδρικά μοναστικά ενδύματα απόκαλύπτει την ταυτότητά της. Μηνολόγιο Βασιλείου Β΄, περ. 985. Vat. gr. 1613, σ. 67.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
 Εθνικών και Καποδιστριακών
 Πανεπιστημίων Αθηνών
 ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΟ 1837

Τμήμα
 Ιστορίας και Αρχαιολογίας

Πρόγραμμα
 Μεταπτυχιακών Σπουδών
 «Βυζαντινός Κόσμος:
 Ιστορία και Αρχαιολογία»

σε συνεργασία με το

ΕΘΝΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΩΝ
 National Hellenic Research Foundation

Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών
 Τομέας Βυζαντινών Ερευνών

Κάθε Τετάρτη

από 5 Φεβρουαρίου έως 20 Μαΐου 2020

ώρα 6.00-8.00 μ.μ.

στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών

(αίθουσα σεμιναρίων, ισόγειο)

Λεωφ. Βασιλέως Κωνσταντίνου 48

Διεπιστημονικό Μεταπτυχιακό

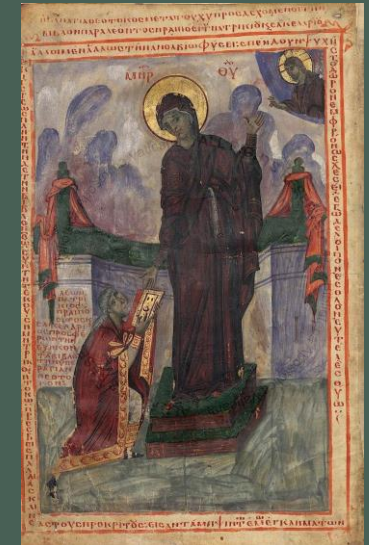
Σεμινάριο

«Νίκος Οικονομίδης»

Ακαδημαϊκό Έτος 2019-2020

Φύλο, ταυτότητα

και κοινωνικοί ρόλοι στο Βυζάντιο

Στις βυζαντινές σπουδές ο προβληματισμός γύρω από το φύλο εκφράστηκε κατ' αρχάς μέσα από μελέτες γύρω από τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας στον δημόσιο και τον ιδιωτικό βίο υπό τη μορφή ιστορικών βιογραφιών. Στη δεκαετία του 1980, οι μελετητές, απαλλαγμένοι από αγκυλώσεις του παρελθόντος αλλά και με κριτική, αρκετές φορές, στάση απέναντι σε φεμινιστικές θεωρήσεις, ενέτασαν τις υποθέσεις εργασίας τους στο πεδίο των σπουδών του κοινωνικού φύλου, προσδίδοντας νέα διάσταση στην ερμηνεία παγιωμένων και καιρίων θέσεων της επιστήμης τους, ενώ παράλληλα έθεταν νέους προβληματισμούς.

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες το ερευνητικό πεδίο στις βυζαντινές σπουδές φύλου διευρύνθηκε, με την ενσωμάτωση εργαλείων από όμορες επιστήμες, όπως η κοινωνιολογία και η κοινωνική ανθρωπολογία. Το κέντρο βάρους μετατοπίστηκε από τη θέση και τον ρόλο της γυναίκας *per se*, στην έρευνα γύρω από τα έμφυλα κοινωνικοποιητικά πρότυπα, τον προβληματισμό για τους τρόπους προβολής της ταυτότητας των φύλων στο Βυζάντιο, ενώ αναζητήθηκε και η λειτουργία των έμφυλων ρόλων στην καθημερινή ζωή και την κοινωνική οργάνωση. Η διερεύνηση των τρόπων αποτύπωσης του φύλου στην ιστορία και τη χρονογραφία, τη λογοτεχνία, και τα νομικά κείμενα, καθώς και η ανίχνευση προβολής του στα αγιολογικά πρότυπα και την εικαστική γλώσσα των Βυζαντινών αναδεικνύουν πληρέστερα τις διαφοροποιήσεις και τις μετεξελίξεις που σημειώθηκαν στη βυζαντινή κοινωνία.

Αξιοποιώντας τα σύγχρονα μεθοδολογικά εργαλεία, και με σταθερό άξονα τα ιστορικά συμφραζόμενα της περιόδου, στο σεμινάριο θα εστιάσουμε τον προβληματισμό στην πρόσληψη και προβολή του φύλου στο Βυζάντιο, στις δυναμικές ανάμεσα στην έμφυλη ταυτότητα και την εξουσία, στα όρια αποδεκτών κοινωνικών ρόλων, από την οικογενειακή μονάδα έως τον δημόσιο χώρο, αλλά και στους τρόπους υποδοχής και αντίδρασης απέναντι σε υπερβάσεις κανονιστικών προτύπων. Μεταξύ άλλων, θα συζητηθούν οι εκφράσεις –κειμενικές και εικαστικές– της θηλυκότητας και της αρρενωπότητας (*femininity*, *masculinity*), οι αντιλήψεις για το σώμα και την υγεία, ο ρευστός προσδιορισμός της έμφυλης ταυτότητας των ευνούχων.

Τις εργασίες συντονίζουν η Αναπληρώτρια Καθηγήτρια **Κατερίνα Νικολάου** και η Επίκουρη Καθηγήτρια **Αναστασία Δρανδάκη** (Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας / Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών) σε συνεργασία με την Κύρια Ερευνήτρια **Μαρία Λεοντίνη** (Τομέας Βυζαντινών Ερευνών, Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών / Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών).

Στους εισηγητές περιλαμβάνονται (πέραν των συντονιστριών):

Σοφία Γερμανίδου (ΥΠ.ΠΟ.Α.), Judith Herrin (King's College), Martin Hinterberger (Πανεπιστήμιο Κύπρου), Liz James (University of Sussex), Ιόλη Καλαβρέζου (Harvard University), Παρή Καλαμαρά (ΥΠ.ΠΟ.Α.), Σοφία Καλοπίση-Βέρτη (Ε.Κ.Π.Α.), Τόνια Κιουσοπούλου (Ε.Κ.Π.Α.), Δημήτρης Κυρίτης (Πανεπιστήμιο Κρήτης), Στυλιανός Λαμπάκης (Ι.Ι.Ε./Ε.Ι.Ε.), Καλλιρόη Λινάρδου (Α.Σ.Κ.Τ.), Ασπασία Λούβη-Κίζη, Δρ. Αρχαιολόγος Βυζαντινολόγος, Μαρίνα Λουκάκη (Ε.Κ.Π.Α.), Τριανταφυλλίτσα Μανιάτη-Κοκκίνη (Ε.Κ.Π.Α.), Γεράσιμος Μέριανος (Ι.Ι.Ε./Ε.Ι.Ε.), Χάρης Μεσσής (Ε.Κ.Π.Α.), Κέλλυ Μπουρδάρα (Ε.Κ.Π.Α.), Γιώργος Πάλλης (Ε.Κ.Π.Α.), Ελευθερία Παπαγιάννη (Ε.Κ.Π.Α.), Μαρία Παρανή (Πανεπιστήμιο Κύπρου), Πλάτων Πετρίδης (Ε.Κ.Π.Α.), Brigitte Pitarakis (C.N.R.S.), Βίκυ Φωσκόλου (Πανεπιστήμιο Κρήτης), Ειρήνη Χρήστου (Ε.Κ.Π.Α.).

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- A. Arjava, *Women and Law in Late Antiquity*, Oxford, 1998.
- B. Baron – H. Kothhoff (εκδ.), *Gender in Interaction: Perspectives on Femininity and Masculinity in Ethnography and Discourse*, Amsterdam and Philadelphia 2001 (Pragmatics & Beyond New Series 93).
- J. Beaucamp, *Le statut de la femme à Byzance (4e-7e siècle), I: Le droit impérial* [Travaux et Mémoires du Centre de recherche d'histoire et civilisation de Byzance. Collège de France. Monographies, 5], Paris 1990.
- J. Beaucamp, *Le statut de la femme à Byzance (4e-7e siècle), II: Les pratiques sociales* [Travaux et Mémoires du Centre de recherche d'histoire et civilisation de Byzance. Collège de France. Monographies, 6], Paris 1992.
- V. Burrus, *Begotten, Not Made: Conceiving Manhood in Late Antiquity*, Stanford 2000.
- J. Butler, *Bodies that Matter, on the discursive limits of sex*, Abingdon 1993.
- P. H. Callum – K. J. Lewis, *Holiness and Masculinity in the Middle Ages*, Cardiff 2004.
- G. Clark, *Women in Late Antiquity: Pagan and Christian lifestyles*, Oxford 1993.
- G. Cloke, *This Female Man of God: Women and Spiritual Power in the Patristic Age*, AD 350-450, London 1995.
- K. Cooper, *The Virgin and the Bride: Idealized Womanhood in Late Antiquity*, Cambridge, MA 1996.
- L. Garland, *Byzantine Women: Varieties of Experience 800-1200*, Aldershot, Ashgate 2006.
- C. Galatariotou, «Byzantine women's monastic communities: the evidence of the Τυπικά», *JÖB* 38 (1988) 263-290.
- E.J.S. Gerstel – A.-M. Talbot, «Nuns in the Byzantine countryside», *ΔΧΑΕ* 27 (2006) 481-490.
- M. Grünbart, M. Mullett, L. Theis (εκδ.), *Female Founders in Byzantium and Beyond. An International Colloquium, September 23-25, 2008, University of Vienna*, Wiener Jahrbuch für Kunstgeschichte, 2012.
- M. Hatzaki, *Beauty and the Male Body in Byzantium. Perceptions and Representations in Art and Text*, London 2009.
- J. Herrin, *Unrivalled Influence: Women and Empire in Byzantium*, Princeton 2013.
- J. Herrin, *Γυναίκες στην πορφύρα*, Αθήνα 2002.
- B. Hill., *Imperial Women in Byzantium 1025-1204. Power, Patronage and Ideology*, New York 1999.
- L. James (εκδ.), *Women, Men and Eunuchs. Gender in Byzantium*, London – New York 1997.
- I. Kalavrezou (εκδ.), *Byzantine Women and their World*, New Haven 2003.